

UOT 78.07

F.İ.Rzayeva

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
firangiz-rzayeva@mail.ru*

GƏNC NƏSLİN MÜASİR MUSİQİYƏ MARAQ GÖSTƏRMƏSİNDƏ İSMAYL HACIBƏYOVUN FORTEPİANO YARADICILIĞININ TƏSİRİ

Açar sözlər: fortepiano musiqisi, maraq, müasir musiqi, neoklassisizm, barokko sənəti, romantizm reallıqları

Təqdim olunan məqalədə qeyd olunur ki, XX əsrin son onilliklərində Azərbaycan bəstəkarlarının fortepiano musiqisində iki əsas – barokko sənəti və romantizm reallıqlarına istiqamətlənən üslub tendensiyalarına ayrılma nəzərə çarpır. Dövrün gənc bəstəkarlarının əsərlərində neoklassik tendensiyalar güclənir. Yaradıcılıq nümunələri göstərən bəstəkar İsmayıl Hacıbəyovun fortepiano əsərləri də bu iki üslub yenilənməsi şəraitində olmuşdur. Məqalə müəllifi bəstəkar neoklassisizminin bəzi xüsusiyyətlərini fortepiano əsərləri əsasında üzə çıxarılması cəhdini irəli sürür və gənclərin müasir musiqiyə bu əsərlər vasitəsilə maraqlarını formalaşdırır.

Ф.И.Рзаява

ВЛИЯНИЕ ФОРТЕПИАННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСМАИЛА ГАДЖИБЕКОВА НА РАЗВИТИЕ ИНТЕРЕСА К СОВРЕМЕННОЙ МУЗЫКЕ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ

Ключевые слова: фортепианная музыка, интерес, современная музыка, неоклассицизм, барочное искусство, реалии романтизма

В статье отмечается, что в последние три десятилетия XX века в фортепианной музыке композиторов Азербайджана заметно расслоение на две основные стилевые тенденции – искусство барокко и реалии романтизма. В произведениях молодых композиторов фортепианных произведений Исмаила Гаджибекова произошли в условиях обновления этих двух стилей. Автор статьи пытается выявить некоторые особенности неоклассицизма в фортепианных произведениях композитора и формирует у молодёжи интерес к этой музыке.

F.I.Rzayeva

THE INFLUENCE OF ISMAIL HAJIBEYOV'S PIANO WORKS ON THE DEVELOPMENT OF INTEREST IN CONTEMPORARY MUSIC OF THE YOUNGER GENERATION

Keywords: piano music, interest, contemporar music, neoclassicism, baroque art, the realities of romanticism

The article notes that in the last three decades of the twentieth century, in the piano music of Azerbaijani composers, there is a noticeable stratification into two main style trends – baroque art and realities of romanticism. In the works of young composers of that time, neoclassical tendencies are amplified. The creation of piano works by Ismail Hajibeyov took place in the context of the renewal of these two styles. The author of the article tries to reveal some of the features of neoclassicism in the composer's piano works.

XX əsrin son onilliyində demək olar ki, Azərbaycan bəstəkarlarının hamısı az və ya çox sayda, fortepiano əsərləri yaratmışlar. Bəstəkarların yaradıcılığı əvvəlki illərdə olduğu kimi, respublikada olan ifaçılıq mədəniyyəti ilə qarşılıqlı əlaqədə inkişaf edirdi.

Müasir fortepiano musiqisində bəstəkarların üslub və texniki novasiyaları milli musiqi təfəkkürünün əsas qanunauyğunluqları ilə yeni səviyyədə sintez olunmuşdur.

Folklor elementlərinin aleatorika, sonoristika, mürəkkəb lad-harmonik əsaslı polifoniya ilə həm ənənəvi çərçivədə, eyni zamanda təfsir olunmada birləşməsi XX əsrin sonunda bəstəkarlıq təcrübəsində olan xarakter xüsusiyyətləridir. Şübhəsiz, qeyd etdiklərimiz Azərbaycan bəstəkarlarının fortepiano musiqisinin yenilənməsinə səbəb oldu.

Üslub yenilənməsi əsasən geniş harmonik vasitələr, polifoniyanın həm ənənəvi, həm də XX əsr bəstəkarlıq təcrübəsində olan xüsusi üslubda təqdim olunmasında öz əksini tapmışdır. Əsərlərin bəstəkarlıq cəhəti nisbətən standart idi. Forteplano musiqisinin mövzu tematikası əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməmişdir. Nəzərdən keçirdiyimiz dövrdə musiqinin obraz rəngarəngliyinə uyğun olaraq əsərlərin musiqi tematizmi modifikasiyaya uğrayır, janr dairəsi daha da genişlənir, müxtəlif yeni janrlar yaranır. Bunlardan eskizlər, freskalar, ötəri anlar, əhval-ruhiyyə və s. məzmunlu əsərləri qeyd edə bilərik. Bu növ məzmunlu əsərlər fortepiano musiqisi janrlarının qarşılıqlı təsir prosesinə fəal daxil olur. Buna yeni janr hibridlərinin yaranması sübutdur: konsert-simfoniya, poema-tokkata, varialyudiya. "Variant" cürcütləri prinsipinə əsaslanan bircə təzahür edən lakonik mövzu-tezislər verilir. Onlar əsərin emosional əhval-ruhiyyəsini yaradır və bütövlükdə bütün intonasiya-ritmik sistemin qurucu vahidi funksiyasını daşıyırlar.

XX əsrin son onilliklərində fortepiano musiqisinin inkişafında iki əsas üslub tendensiyalarına ayrılma nəzərə çarpır. Birinci tendensiya musiqi məzmununu özündə aydın daşıyan barokko sənəti təsirini daşıyır. İkincisi isə müasir insanın çoxşaxəli daxili aləminin açılmasını nəzərdə tutan romantizm reallıqlarına istiqamətlənir.

XX əsrin 70-90-cı illərində bəstəkarlar kiçik formalı əsərlərdə əvvəlki onilliklərdə olan inkişaf xəttini davam etdirir. Dövrün ab-havasına cavab verən,

müasir üslub üsullarını inkişaf etdirən, gənc bəstəkarların əhval-ruhiyyəsini əks etdirən bir sıra əsərlər yaranır. 70-ci illərdə Azərbaycan musiqisində XX əsrin birinci yarısında yaranmış neoklassik tendensiyalar yeni qüvvə ilə güclənir. Bu halda münbit mühiti ancaq dahi Qara Qarayev ənənələri təşkil etmir. Məlumdur ki, Azərbaycan musiqisi onun yaradıcılığı vasitəsilə dünyanın bir çox aparıcı bəstəkarlıq məktəbləri ilə bağlı idi (Prokofyev, Şostakoviç, Stravinski, Bartok, Xindemit).

Neoklassisizmin inkişafı bilavasitə qədim musiqiyə maraq ilə də bağlı idi. Bura barokko incəsənəti və erkən klassisizm daxildir. Eyni zamanda bura bəstəkarların öz düşüncələrini daha sadə və sərfəli vasitələrlə ifadə etmək tələbatları da daxil idi.

Neoklassisizmin yayılmasının genişlənməsinə ifaçılıq prosesi də az təsir göstərmədi. Respublikada qədim və müasir musiqi ifaçılığında ixtisaslaşan solist və kamera kollektivləri meydana gəlir.

Yuxarıda qeyd etdiklərimizi əsas götürərək XX əsrin son onilliklərində yaradıcılıq nümunələri göstərən bəstəkar İsmayıl Hacıbəyovun fortepiano əsərləri üzərində dayanmaq istərdik. Bəstəkarın özünəməxsus yaradıcılığına müraciəti mühüm nəzəri və təcrübi əhəmiyyətə malikdir. Tədqiqatçı N.İskəndərovanın fikrinə görə, "Onun əsərlərini nəzərdən keçirmədən və analitik xarakterə malik zəruri ümumiləşdirmələr aparmadan XX əsrin II yarısı Azərbaycan musiqisində baş verən bədii proseslərin tam və obyektiv mənzərəsini yaratmaq qeyri-mümkündür" (3).

Adlı-sanlı Hacıbəyovlar sülaləsinin son nümayəndəsi və Qara Qarayevin ən sevimli, sadıq ardıcıllarından biri olan İsmayıl Hacıbəyov az ömür sürsə də, yaradıcılıq etibarilə parlaq, məzmunlu və dolğun bir həyat yaşamış, musiqi ilə yanaşı, rəssamlıq və ədəbiyyata da zaman ayırmışdır. Onun fitti istedadlı təbiəti, yaradıcılıq fəaliyyətinin çoxşaxəliliyi bəstəkarlıq və müəllimliklə bağlı olaraq musiqini dövrünün bir çox müasirlərindən fərqləndirirdi. İsmayıl Hacıbəyov ilk addımlarından özünə diqqəti cəlb etdi və yaradıcı fərdiliyini erkən üzə çıxardı.

Gənc bəstəkarın yaradıcı axtarışları XX əsrin 60-70-ci illərində Azərbaycan musiqisində prinsipial üslub yenilənməsi şəraitində baş vermişdir. Dahi Qara Qarayevlə bilavasitə sıx yaradıcı təmasda olan gənc bəstəkar bu böyük şəxsiyyətin təsirindən yan keçə bilməmişdir. İ.Hacıbəyov yaradıcılığının başlanğıcı Q.Qarayevin Azərbaycan musiqisi üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan əsərlərinin – Üçüncü simfoniya və skripka ilə orkestr üçün Konsertinin yarandığı bir dövrə təsadüf edir. Demək olar ki, gənc bəstəkar özünü artıq ilk əsərlərində ifadə etmiş və müxtəlif musiqi janr və formalarında qüvvəsini sınıyaraq özünə maraq yaratmağa müvəffəq olmuşdur. İsmayıl Hacıbəyovun yaradıcılığı həmişəyaşar klassikaya, klassisizmin sabit ənənələrinə bağlılığı ilə diqqəti cəlb edirdi. XX əsrin 79-90-cı illərə aid olan əsərlərində bəstəkar özünü

neoklassisizmin ardıcılı kimi tanıdır və bu cəhət onun polifonik təfəkkürünə, barokko formalarına müraciət etməyinə, kameralılığa meyilliliyinə, bəzi forma yaradıcı prinsiplərə, ötən əsrlərin musiqisi ruhunda stilizasiyalara və s. sirayət edir.

İsmayıl Hacıbəyovun əsərlərinin müxtəlif cizgilərə malik olması, onun neoklassik təcrübəsi orijinal bədii üslubunun formalaşmasına gətirib çıxarır.

Ötən əsrin 60-70-ci illəri Azərbaycan musiqisində klassisizm, bir bədii üslub istiqaməti kimi, Qara Qarayevin adı ilə möhkəm bağlı olmuşdur. Neoklassik təmayüllər ilk dəfə olaraq məhz onun yaradıcılığında özünün parlaq və hərtərəfli əksini tapmışdır. Bu haqda düzgün qənaətlərə gələn musiqişünas İ.V.Abezqauzun fikrini təqdim etmək istədik: “Qarayev yaradıcılığının magistral xəttinin hansı səmtə hərəkətindən asılı olmayaraq öz mahiyyəti etibarilə gizli bir şəkildə kamil olan bu xətt mütləq klassisizmə istiqamətlənir” (4).

Məlumdur ki, neoklassisizm özünüifadə üçün son dərəcə geniş imkanlar yaratmışdır. Məhz bu səbəbdən dəst-xəttindən irəli gələrək bir-birindən fərqli bəstəkarları cəlb edirdi. Bu mənada İ.Hacıbəyovun neoklassik təcrübəsi o zamankı dəb naminə deyil, gənc müəllif üçün daha çox bəstəkarlıq sirlərinə yiyələnməklə, özünəməxsus dünyagörüşü, öz “mənini” tapmaqla, bəstəkarlıq “kredo”sunun formalaşmasına yol açan qanunauyğunluqla özünü isbat etmişdir.

XX əsr musiqisinə neoklassisizmin təsiri ümumilikdə şəksiz və müxtəlifdir. Təqdim olunan məqalədə İsmayıl Hacıbəyov neoklassisizminin bəzi xüsusiyyətlərini bəstəkarın fortepiano əsərlərinin əsasında üzə çıxarmaq cəhdi irəli sürülmüş və bu əsərlər vasitəsilə gənc nəslin müasir musiqiyə maraqlarının formalaşmasına cəhd olunmuşdur.

Qeyd etməliyik ki, bəstəkarın fortepiano əsərlərinin ümumi sayı bir qədər az olsa da, onların yaranma tarixçəsində xarakterik səpələnməni görmək çətin deyil. Məsələn, “Paqanini mövzusunda variyasiyalar” (1968) və “Vatto ruhunda eskizlər” (1971) bəstəkarın tələbəklik illərinə aid olan əsərlərdir. “Cəngi” mövzusunda Rapsodiya” (1975) “Üç idilliyə” (1990) və “Albomdan səhifələr” (1993) uşaq fortepiano silsiləsi isə 90-cı illər yaradıcılığına təsadüf edir. Bəstəkarın fortepiano yaradıcılığına daxil olan əsərlər bir-birindən məzmununa, silsilə və neoklassik həllinə, ən əsas isə alətin şərhinə görə fərqlənir. Prinsip etibarilə ifaçılıqla əlaqəli olan bütün məsələlərdə bəstəkarın fortepianoya dərin bələdliliyini qeyd etməliyik. Hesab edirik ki, bu cəhəti qeyd etmək zəruridir. Bəstəkar alətin bütün virtuoz – texniki və ifadəli tembr imkanlarına yiyələnərək təqdim olunan əsərlərin hər birində onların üzvi surətdə həyata keçirilməsinə nail olmuşdur.

Hələ Konservatoriyada təhsil aldığı illərdə “Paqanini mövzusunda Variasiyalar”ı yazmaq fikrini bəstəkara Qara Qarayev məsləhət görmüşdü. O, qeyd etmişdi ki, bu növ əsərin Azərbaycan musiqisində meydana çıxmasının böyük əhəmiyyəti vardır. Paqanininin 24 kaprisinin əsasında variyasiyalar bir çox

bəstəkarların (List, Brams, Raxmaninov, Lütoslavski) diqqətini cəlb etmişdir.

Lakin buna baxmayaraq gənc bəstəkar bu məşhur mövzu əsasında variyasiyaları böyük cəsarət və məsuliyyətlə yazmağa başlamışdı. List, Brams, Raxmaninovun pianoçuluq tapıntılarının zəminində tematik inkişaf prinsipləri, səslənmənin orkestr gücünün effektiv işlənilib hazırlanmış müxtəlif instrumental tembr və çalarlar istifadə olunmuş və texniki nailiyyətlər (tremolo, akkord trelləri, oktava passajları, tersiya və sekstalar əsasında ikili notlar) əldə edilmişdir. İ.Hacıbəyovun silsiləsi mövzunun interpretasiyası və işlənməsində yeni bir pillə idi.

Bəstəkar romantik fortepiano məktəbinin tematik nailiyyətlərini Paqanini tərəfindən işlənilib hazırlanmış virtuoz skripka ifaçılığı üsulları ilə, dəqiq desək, nəinki ikili, eləcə də üçlü notlarla, qlissando, müxtəlif stakkato texniki üsullarla, ifadəli ornament bəzəkləri, metroritmik dəyişkənlik və nəhayət, virtuoz tərzli ifa ilə birləşdirmişdir.

Ümumilikdə İ.Hacıbəyovun əsəri sərbəst variyasiya silsiləsini təşkil edir. Silsilənin inkişafı faktura və metroritm mürəkkəbləşməsi üzərində qurulub. Variasiyalar təzadlıq prinsipinə əsaslanır: cəld variyasiyalar ağır variyasiyalarla, homofon quruluşlu variyasiyalar polifonik variyasiyalarla, major variyasiyalar minor variyasiyalar ilə, matəm marşı isə parlaq virtuoz variyasiya ilə ziddiyyət təşkil edir.

Əsərdə dinamikliyin bir çox üsullarından, dəqiq desək, orqan punktlarının istifadəsi ilə melodik və harmonik şəkildəyişmələri, ritmik, tembr, struktur və faktura dəyişmələri istifadə olunmuşdur. Bu da səsin artıb-azalmasını, kulminasiyasını yaradır, yəni mühüm formayaradıcı rol oynayır.

“Vatto ruhunda eskizlər” İ.Hacıbəyov tərəfindən neoklassisizm ənənələrinə əsasən yaradılaraq Barokko dövrünün instrumental musiqisinin müəyyən ənənələrini dirçəldir. Nəzərdən keçirilən silsilə üç hissədən ibarətdir – Sonata in E, Menuet və Rondoletto. Nəticə etibarilə bu üç hissələr kiçik süita yaradır. Forteplano silsiləsinin belə adlandırılması diqqətəlayiqdir. Bu başlıq Azərbaycan bəstəkarının üslub niyyətlərini nəinki üzə çıxarır, eyni zamanda onun musiqi meyillərinin dəqiq ünvanına işarə edir. Vattunun ardınca İ.Hacıbəyov zəriflik və incəlik, nəfislik və nəcibliklə dolğun olan uzaq dövrün musiqi üslubunu canlandırır.

Bu mənada silsilənin hər bir hissəsi özünə görə nümunəvidir. Hissələr bu və ya digər janrla, ona müvafiq forma ilə bağlı olub XVII-XVIII əsr klavir musiqisinin ifaçılıq üsulları, üslub xüsusiyyətlərindən irəli gələn musiqi başlanğıcı ilə tanışdır.

Birinci hissədə (Sonata in E) İ.Hacıbəyov iki hissədən ibarət qədim sonata formasından istifadə edib. Sonata formasının qanunauyğunluqları burada Barokko dövründən qalan inkişaf prinsipləri ilə bir araya yerləşdirilir. Bu, monotematizmlə əsas tonallığın üstünlük təşkil etməsi, həmçinin musiqinin ümumilikdə axıcılığı, tematizmi ilə özünü nümayiş etdirir. Sonata in E-nin musiqisinin janrvari

xarakterində qədim fransız rəqsi olan və öz metroritmik quruluşuna görə Menueti xatırladan, lakin daha cəld tempdə ifa olunan Paspıye əks olunmuşdur.

“Eskizlər”in II hissəsini təşkil edən Menuet silsilənin ağır hissəsidir. Bu hissə sakit, düşüncəli, fəlsəfi və ruhi əhvalı dərindən təsvir edən bir hissədir. Bəstəkar bu hissədə Menuet janına müraciət edir. Burada faktiki olaraq rəqsvari cizgilər hökm sürür. Tədqiqatçı T.Seyidovun qeyd etdiyi kimi, “Menuet – Baxın polifonik menuetləri ruhunda stilizasiyasıdır” (4).

III hissə – Rondoletto silsiləyə parlaq kontrastlılıq daxil edir. “Eskizlər”in finalı rondo formasında yazılaraq tokkata ruhunda yazılmışdır və bununla da silsiləni gözə çarpacaq dərəcədə canlandıraraq hərəkətə gətirir.

“Cəngi” mövzusunda Rapsodiya. Bu əsəri bəstəkar İsmayıl Hacıbəyov dahi Üz.Hacıbəylinin 90 illik yubileyi münasibəti ilə yazmışdır. Professor T.Seyidovun qeyd etdiyi kimi, “əsər simfonik transkripsiyanın ilk nümunəsinə çevrildi” (4). İ.Hacıbəyovun Rapsodiyası özündə fantaziya və bir hissəli fortepiano konserti cizgilərini birləşdirmişdir və Azərbaycan musiqisinin banisi Üz.Hacıbəylinin əsərinin mövzusunda istifadə olunmuşdur.

Bəstəkar tərəfindən ölməz, dahi əsər olan “Cənginin” musiqisinə müraciət, bu musiqinin müasir bəstəkarlıq texnikasından istifadə edərək möhtəşəmliyini əbədiləşdirmək idi. İsmayıl Hacıbəyov Rapsodiyada Üzeyir bəyə xas olan tematik materialı Qara Qarayevin musiqi dramaturgiyası və ifadə şərhinin prinsipləri ilə birləşdirməyə çalışmışdır. Bəstəkar istifadə etdiyi ifadə vasitələrinin uyğunlaşmasından yaranan ahəngə və Azərbaycan musiqi sənətinin bu nəhəng sıçrayışına heyran olmuşdur. Bu isə müəllifə doğma klassikasına yeni musiqi – estetik mövqedən müraciət etmək imkanı yaratmışdı. “Cəngi” mövzusunda Rapsodiyanın kadensiya hissəsi əsərin ilk ifaçısı olan Fərhad Bədəlbəylinin qələminə aiddir.

Bəstəkarın fortepiano aləti üçün yazdığı digər əsər – “Üç idilliyə” adlanır. Bu əsər üç miniatürdan ibarətdir. Əsərdə tək bir obraz dairəsi hökm sürür. Bu – lirika aləmidir. “Üç idilliyə” vahid əhval-ruhiyyəyə əsaslanan lirik prelyudlar kimi qavranılır. Hər üç miniatür nəfis melodizmi və təsirliliyi ilə fərqlənir.

Birinci miniatür Sarabandanın stilizasiyasıdır. İkinci miniatürün melodiyası mahnıvari xarakterlidir. Üçüncü miniatür isə – Laylaydır. Miniatürün sonu impressionizm üslubunda, ruhunda yazılaraq ahəngdarlıq yaradır. Prelyudların harmoni dili son dərəcə aydın, ifadəli, ahəngli olub, diatonika əsasında ardıcıllaşır.

“Vatto ruhunda eskizlər” və “Üç idilliyə” fortepiano silsilələrinin hər biri süita prinsiplərini əks etdirir. Hər iki əsəri birləşdirən xüsusiyyət silsilə həllinin sadəliyindən, yazı dəst-xəttinin qənaətciliyindən, qədim rəqsvari və instrumental janrlara əsaslanmadan ibarətdir.

“Albomdan səhifələr”. Silsilə sadə musiqi forması, tematizmi, aydınlığı və məntiqi inkişafı ilə fərqlənir. Silsilədə uşaq oyunlarını ifadə edən bir aləm, zərif,

incə obrazlar təsvir olunur. Bəstəkarın silsiləsi R.Şumanın “Gənclər üçün albom”, P.Çaykovskinin “Uşaq albomu”, A.Zeynallının “Uşaq süitəsi”, F.Əmirovun “Uşaq lövhələri”nin ənənələrini davam etdirir.

Əsərə müəyyən obrazlı başlanğıcın daşıyıcısı olan kiçik pyeslər daxil olunub. Bu pyeslər uşağın həyatı, onun daxili aləmi və sevinc ifadə edən məqamları ilə əlaqəlidir.

Silsilədə 9 müxtəlif xarakterli pyeslər təqdim olunur. Bu pyeslər bir-birinin ardınca fasiləsiz, “astaca” ifa olunur. Miniatürələrin xarakteri – qızğın, oynaq – cazibəli, lirik, marşvari, rəqsvaridir. Pyeslər lay-lay, marş, rəqs janrları vasitəsi ilə ifadə olunur.

Əsərdəki pyeslər təzadlı prinsip əsasında qurulmuşdur və hər pyes proqramlı başlığa malikdir. Pyeslərin forma quruluşu klassik nöqtəyi-nəzərdən aydındır. Bəstəkar miniatürələrdə period və ya sadə iki və üç hissəli formadan istifadə edir. Silsilədə homofon quruluşa malik pyeslər üstünlük təşkil edir. Polifonik pyeslərə isə az təsadüf edilir. Bəstəkar İsmayıl Hacıbəyov həm uşaqlar, həm də böyüklər üçün eyni dərəcədə yüksək səviyyəli, dərin mənalı musiqi əsərləri yaratmışdır,

Aparığımız təhlilləri yekunlaşdıraraq qeyd etməliyik ki, bəstəkar İsmayıl Hacıbəyov yaradıcılığının inkişaf etdiyi istiqamət üçün neoklassisizm bir növ çıxış nöqtəsi olmuşdur. İstedadlı bəstəkar bu musiqi cərəyanının bir çox təzahürlərinə qarşı nadir təsadüf edilən qavrama qabiliyyəti nümayiş etdirmiş və yaradıcılığının zəngin, geniş tablosunda əksini tapmışdır.

Məqalənin başlığında qoyulmuş əsas məqsəddən irəli gələrək bir daha vurğulamaq istərdik ki, bəstəkarın yaradıcılığı və onu təşkil edən fortepiano əsərləri ilə tanışlıq gənclərimizin müasir bəstəkar musiqisi ilə maraqlanmalarına yardım edə bilər. Pedaqoji Universitetdə Musiqi müəllimi ixtisaslı tələbələrin hazırlığında nəzərdə tutulmuş tədris planlarında olan “Musiqi tarixi”, “Əsas musiqi aləti” fənlərinin proqramlarına İsmayıl Hacıbəyovun məqalədə təqdim etdiyimiz əsərlərini daxil etmək məqsəduyğun olardı.

ƏDƏBİYYAT

1. Qasımova S., İmanova Ü., Abdullayeva Z. Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı. Bakı: Elm və təhsil, 2014, 487 s.
2. Искендерова Н. Яркое дарование // Мədəniyyət dünyası, Bakı: ADMİU, 2008, XVI s., s.259-262
3. Искендерова Н. Исмаил Гаджибеков. О некоторых особенностях музыкального языка // Elmi əsərlər, Bakı: ADMİU, 2009, №4. s.127-130
4. Сеидов Т. Азербайджанская фортепианная культура XX века. Баку: Аз.гос.изд. Азернешр, 2006, 270 с.

Redaksiyaya daxil olub 09.10.2021